

A puszta bástyáinak emlékére...

Gencsi Zoltán: CSÁRDAKÖNYV

Debrecen hajdani pusztáján, a Hortobágy folyó vámszedő helyén 1699-ben építették azt az italmérést, amelyből a hírneves Hortobágyi csárda kialakult. Az alapítás 320 éves évfordulóját köszöntve jelent meg Balmazújváros Önkormányzata kiadásában a kies puszta értő ismerője, Gencsi Zoltán erdómérnök újabb munkája, a *Csárdakönyv*.

Lapjain a magyarországi csárdákat bemutató utazás Hortobágy délnyugati és nyugati széléről, a templomból lett Szent Ágotai csárdától és a margitai Koponya csárdától indul, és innen jut el a dunántúli, balatoni, Duna menti vendégfogadókhoz és legendák övezte betyárvilágához.

vagy a lábon hajtott jószág sebessége határozta meg az adott idő alatt megtehető út hosszát. Akkoriban tíz kilométereken át egyetlen tanya sem volt, így a pusztát birtoklók, többségében a környező városok, a jó bevétel reményében üzelmeltették egymástól üzletileg is megfelelő távolságban álló italméréseiket, pihenőhelyeiket.

Az elnéptelenedett falvak területén kialakult végtelen legelőkön a török kiűzése után is csupán pásztorkodó férfiakat lehetett látni, akik a gondjukra bízott nagyszámú jószágot vigyázták. Önként vállalt kirekesztettségük sajátos életformát, életszemléletet hozott magával. Legendákkal övezett alakjaik közül többeket is felidéz a könyv.

Azt hihetnénk, az itt futó országutak mentén álló csárdák a pásztorokból éltek, pedig éppen ők látogatták azokat ritkábban. Ha viszont betértek, az óriási élmény volt az idegeneknek is. Az 1930-as évektől Debrecen mint jó jövedelemmel kecsegtető portékát fel is kínálta a hétköznapi létformából kialakított cigányzenés pusztai romantikát, amellyel a szokásos átutazókon túl ide csábítottak tehetősebb kirándulókat is. Számukra a Hortobágy „lakosai”, a pásztorok munkaeszközei, szokásaik attrakcióként jelentek meg. Az ősi csárdák és közvetlen környékük egyszerre lettek nézőcsalogató bemutatók színhelyei, kirándulások kiindulópontjai és vendéglátó szálláshelyek.

Gencsi Zoltán, akit nyelvi javasolataival Bagdi Judit támogatott, szerencsés kézzel alakította a hiteles mondandót közérthető, olvasmányos formába.

Egy-egy csárda levéltári adatokra támaszkodó építéstörténete, utóélete mellett a valós, esetenként költött, de mindenképpen izgalmas mondákat, híres/hírheft személyek élettörténetét jó arányú könnyed fogalmazásban tárja olvasói elé.

Írói szemén át csodálkozunk rá a Hortobágy szerelmeseire, költőkre, írókra, művészekre. Petőfi Sándor, Móricz Zsigmond, Jókai Mór éppúgy rákerültek a lapokra, mint ahogy híres festők, pl. Csontváry, Boromi-

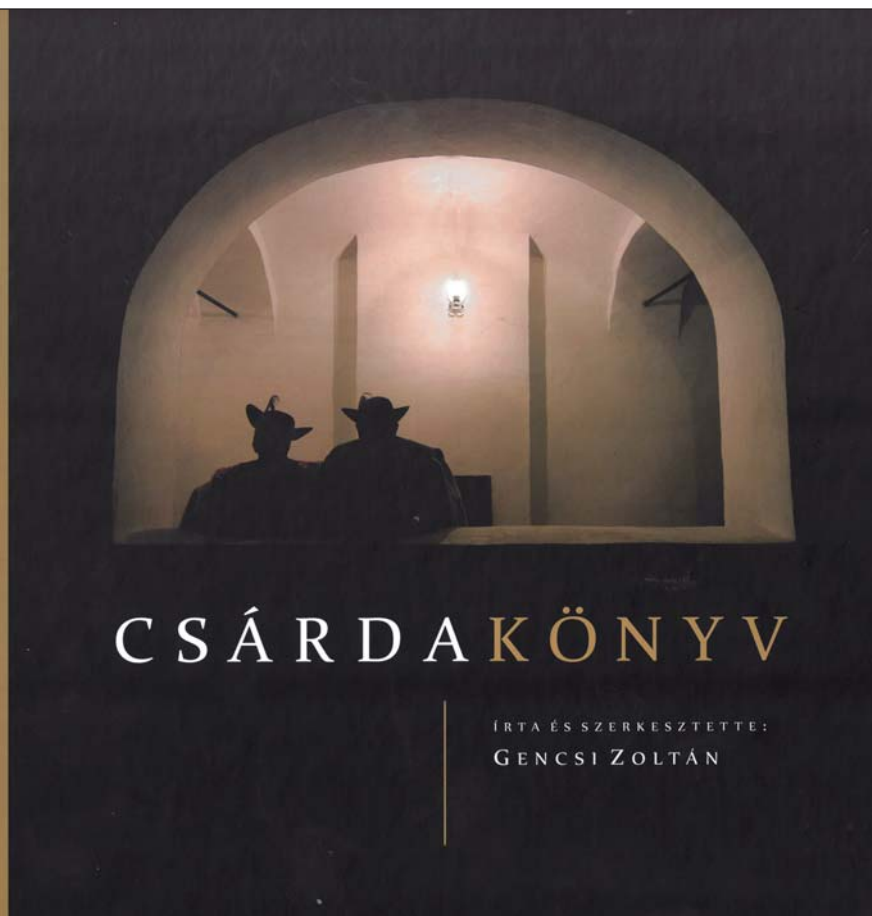
szta, Maghy és műveik.

A 28×28 cm-es, keménykötésű, remek küllemű könyv Rácz Pétert dicsérő elegáns elrendezésű 116 oldalán, a nemegyszer először publikált fényképek, történeti térképek, levéltári rajzok, egyéb illusztrációk sem egyszerű kiegészítései a szövegeknek.

Sokatmondó képaláírásukkal egy-egy csárda története szinte azokból is kiolvasható lenne. Összefoglalóan megállapítható: a szerző és a debreceni Kapitális Nyomda jóvoltából igen értékes, szép és hiánypótló kiadvánnyal gazdagodtunk, amely történeti értéke mellett bármely igényes könyvespolc elegáns díszé lehet.

Papp József

Kós Károly-, Csokonai- és Podmaniczky-díjas helytörténet-kutató

Szántód, Rezi, Nemesvámos, Karakó, Megyer, Érd italmérései után az Alföld csárdái következnek. Előbb Szabadszállás, Kiskőrös, Kiskunfélegyháza, Fülöpszállás, Dunavecse, Szalkszentmárton, Ráckeve és Kocsér települések Petrovics/Petőfi családhoz köthető vendéglői sorakoznak, majd kelet felé haladva kerülnek sorra a tiszai átkelők éppúgy, mint kisebb-nagyobb falvak, városok, esetenként belső csárdái.

Utánuk érkezünk a Hortobágy óriási térségére. A nagy pusztát övező Karcag, Kisújszállás, Nagyiván, Tiszafüred, Tiszacsege, Hajdúszoboszló, Balmazújváros, Hajdúböszörmény, Józsa, Hajdúhadház, Bocskaiert, Debrecen külső és belső vendéglői után a nemzetközi hírű hortobágyi csárdák sorjáznak a lapokon.

Ezek a ma is álló jellegzetes pusztai csárdák hajdan létfontosságúak voltak, amikor a burkolatlan országúton a ló